

tak a tagállamok munkaerőpiacainak átalakításában. Sikere azonban több tényezőtől függ. Mindenekelőtt szem előtt kell tartani, hogy segítettő és korábban feleslegessé vált munkavállalók (csoportos létszámcsökkentés áldozataiként) már egy strukturális átalakulás eredményei. Tekintettel kell lenni arra is, hogy számos esetben nem globális, hanem regionális vagy helyi okok húzódnak meg a háttérben. A beavatkozásnál helyesen kell felmérni a helyzet súlyosságát, azaz valóban számolni kell-e a beavatkozás elmaradása esetén a gazdasági összeomlás megalapozottságával. Másképpen fogalmazva a globalizáció képlékeny és homályos fogalma konkrét követelményrendszerre válik, ha annak negatív következményeit kíséreljük enyhíteni.

Marc de Vos a rugalmasság és az EGAF kapcsolatát illetően azt a kérdést teszi fel, hogy vajon ez az intézkedési rendszer propaganda csupán vagy egyenesen csodaszer, valamiféle panacea. Végeredményben akár mindkettő. Kétségtelen ugyanis, hogy az Unió rendkívül komoly erőket mozgósít a munkaerőpiac átalakítására. Vos ugyanakkor azt is hangsúlyozza, hogy a rugalmasság magát a globalizációt is segíteni képes intézményrendszer. Látni kell azt is, hogy az EGAF szintén munkaerőpiaci eszköz, amely önmagában csak a globalizáció hátrányos következményeit képes enyhíteni. Mindebből következően, az EU szintjén szigorú és átlátható szabályozásra és különösképpen gyakorlatra van szükség. A tagállamok szintjén pedig az aktív munkaerőpiaci politika továbbfejlesztésére.

Kiss György

Kun Attila: A multinacionális vállalatok szociális felelőssége. CSR-alapú önszabályozás kontra (munka)jogi szabályozás.

Budapest, 2009, Ad Librum Kft., 1- 312 o.

A közelmúltban jelent meg Kun Attila könyve, amely a szerző 2007-ben, a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán megvédett doktori értekezésének szerkesztett változata.

A könyv hiánypótló műnek számít, hiszen megjelenéséig a magyar könyvpiacon nem volt fellelhető olyan átfogó munka, amely a CSR (corporate social responsibility, a vállalatok társadalmi felelősségvállalása) elméleti és gyakorlati kérdéseit a (munka)jogász nézőpontjából feldolgozza. Az értekezés az első magyar monografikus igényű kísérlet a vállalatok szociális felelősségének, illetve az erre vonatkozó (elsősorban) nemzetközi jogi szabályozásnak az áttekintésére.

Rendkívüli kihívásnak tekinthető a témaválasztás egy munkajogász részéről, hiszen a vállalatok szociális felelőssége sokszínű jelenség, amely nem kizárólag munkajogi problé-

mákat vet fel. A CSR lényege, hogy a vállalat a jogszabályokban előírt kötelezettségeken túlmenően a maga számára szigorúbb normákat fogalmaz meg, illetve a tevékenysége által kiváltott szociális, erkölcsi és környezeti problémákra reagálva valamilyen extra juttatást, szolgáltatást nyújt. A vállalatok szociális felelőssége számos területen megjelenik, így például a környezetvédelem, fogyasztóvédelem, média, oktatás terén. Ezek mellett csupán egy részterületet képvisel a vállalat munkavállalóival történő bánásmódja. A szerző a CSR általános jellemzőit is bemutatja, de különös figyelmet szentel a munkajogi sajátosságoknak.

A témaválasztás fontosságát és aktualitását jelzi, hogy az elmúlt években az Európai Unió is egyre nagyobb figyelmet szentelt a CSR-nak. Így az Európai Unió által 2001-ben kiadott Zöld Könyv részletesen tárgyalja a vállalatok társadalmi felelősségének kérdéskörét.

Az intézmény angolszász eredetű és jelenleg is leginkább az angolszász jogrendszerrel bíró országokban rendelkezik nagy befolyással. Ennek következtében mind a téma tárgyalásának módja, mind pedig a felhasznált irodalom erősen angolszász behatást mutat. A feldolgozást illetően ez a különböző tudományágak figyelembe vételén, és a téma multidiszciplináris megközelítésében mutatkozik meg. A CSR nem elsősorban jogintézmény, hanem társadalmi jelenség, amely megköveteli, hogy vizsgálatakor különböző tudományterületek átfogóan kerüljenek elemzésre. A szerző ennek a követelménynek kiválóan tett eleget. A kötet a CSR jelenségét a politikai, társadalmi, gazdasági összefüggésekbe helyezve mutatja be. Bár a szerző érdeklődésének középpontjában a jogi és különösen a nemzetközi jogi vonatkozások állnak, dolgozatának III. és V. részében közpolitikai, gazdaságszociológiai és szociálpolitikai megfontolásokat is figyelembe vesz. Ez a megközelítés egyértelműen az angolszász tudományos munkák szemléletét tükrözi, amely jogtudományi szempontból különbözik a német jogirodalom dogmatikai mélységű elemzéseitől.

A CSR-ral foglalkozó szakirodalom nyelve, csakúgy, mint az üzleti világ nyelve, kizárólag az angol. Ezért a szerző is szükségszerűen elsősorban angol nyelvű forrásokból meríthetett. A könyv igen széleskörű szakirodalomra támaszkodik, és a témában fellelhető szinte minden jelentős forrást felhasznál. Ugyanakkor a szerző által feldolgozott irodalomjegyzék is jól mutatja a téma magyar jogászok általi elhanyagoltságát, hiszen a nagyszámú angol nyelvű szakirodalom mellett alig-alig adódott alkalom a multilaterális jogi eszközöket tárgyaló hazai publikációk említésére.

A dolgozat öt fő részre tagolódik. A bevezető I. rész exponálja a problémakört, a CSR jelentőségét, valamint feltárja a dolgozat célkitűzéseit és a követett módszertant. A II. rész jogi szempontból elemzi a témát, a CSR jogi környezetét – elsősorban a „jogi ürt” - bemutatva. A szerző hangsúlyozza, hogy a CSR a globalizáció következtében multinacionálissá váló nagyvállalatok gazdasági hatalmának próbál korlátot állítani oly módon, hogy a korlátozó eszközt, azaz a CSR-t is globalizálja. Mivel azonban globális jog nem létezik, és a nemzetközi jog végrehajtó mechanizmusa nem mérhető a nemzeti jog

szankcióihoz, ennek megfelelően a CSR is elsősorban soft law. A kötet III. része a vállalatok társadalmi felelősségvállalásának gyakorlati megvalósulását szemlélteti. Ennek során részletesen bemutatja a CSR terminológiáját, történeti kialakulását, motivációit és egyes részterületeit. A kötet IV. része a legterjedelmesebb, amely a CSR-t a nemzetközi munkajog kontextusában vizsgálja. Ennek során elemzi a CSR fejlődésének egyes állomásait a 70-es évek szabályozási kísérleteitől kiindulva egészen a legújabb tendenciákig. A szerző részletesen tárgyalja az ENSZ, ILO és OECD szabályozásait, külön kitérve ezeknek a szervezeteknek a végrehajtási mechanizmusára. Külön alcímekben kerül bemutatásra az Európai Unió CSR-rel kapcsolatos politikájának, továbbá a magyarországi helyzetnek a felvázolása. Mivel a könyv alapvetően nemzetközi szemléletű, ezért a magyar gyakorlat szemléltetése csupán a vonatkozó kormányhatározat rövid áttekintésére, és a témában végzett néhány felmérés eredményének ismertetésére szorítkozik. Az V. fejezet a vállalatok felelősségvállalásának és a közpolitikának az összefüggéseit mutatja be, azaz azt vizsgálja, hogy a CSR világa hogyan hat a közpolitikára és a jogra, illetve fordítva: a közpolitika és a jog miként befolyásolja a CSR fejlődését. Végül a szerző megfogalmazza azokat az elméleti megfontolásokat és javaslatokat, amelyeket a CSR munkajogi perspektívából történő elemzése váltott ki.

A szerző logikusan, jól követhetően fejt ki gondolatait, stílusa kifejezetten olvasható. Fejtegetéseit rendszeresen gyakorlati példákkal szemlélteti. Kun Attila munkája ezért izgalmas és tanulságos olvasmányul szolgál nem csak a munkajoggal és munkaügyi kapcsolatokkal foglalkozó szakembereknek, hanem mindazok részére, akik szeretnék közelebbről megismerni a CSR sokoldalú világát.

Kovács Erika